

Рухани қазына

ӘЖЕ – ОТБАСЫНЫҢ АЛТЫН ҚАЗЫҒЫ

Қазақ отбасында әжелердің орны ерекше әрі қадірлі болған. Әже – отбасының ғана емес, әулеттің де ұйытқысы болып, ағайын-туыстың ауызбірлігін, татулығын сақтайтын сыйлы анасы, кейінгі жастардың, келіндердің тәрбиешісі әрі ақылгөйі атанған.

Әже тәлім-тәрбиесін көріп, тарихта есімдері қалған ұлылар қатары көп-ақ, мысалға Абайдың әжесі Зере. Абайдың ес білген кезінен ертегілер, жырлар айтып отырған. Абайдың Абай болып қалыптасуы – сол әжесінің берген тәрбиесінде болар. Сондай-ақ қазақ халқының маңдайына біткен асыл ұлдардың бірі Шоқан Уәлихановтың азаматтық болмысының өз тұтастарының арасынан дараланып шығуына, ішкі күш қуаты мен асқақ рухының ерте жетілуіне, көкірек көзінің ашық болуына оның әжесі – Айғанымның берген тәрбиесі айрықша ықпалын тигізді. Міне, осыдан-ақ баланың ең алғашқы ұстазы – атасы мен әжесі деп білуге болады. Аталар мен әжелердің тәрбиесін көрген ұл да, қыз да елдің мақтанышы бола алады. Өйткені, олардың бойында бабалар салып кеткен сара жол-дара жолдың жалғастырушылары аталар мен әжелердің тәрбиесі бар, өнегесі бар.

Мен қазір химия мамандығы бойынша оқып жатырмын. Бізде әртүрлі пәндер болады. Бірде практикалық қазақ тілі сабағында отбасы туралы әңгіме қозғалды. Әртүрлі пікір, көзқарас, ойлар айтылды. Сол ойымды маған газет бетінде жариялауға тапсырма берілді. Мүмкін басқаларға ой салар деген мақсатта қолыма қалам алдым.

Мен ауылдағы өзімнің ақжаулықты әжем туралы сыр шертім келеді. Менің әжем сонау 1959 жылы дүниеге келген, есімі Алма. Менің Әжем алма ағашында өсіп тұрған көп алмалардың бірі емес, тек бірегейі, ерекше жан. Ал тәрбиесіне келетін болсақ менің әжем сол бір ағашта жайқалып өскен әр алма сияқты қолынан келетін істері көп. Мен өз әжеммен мақтанамын! Егер менен «Үлгі тұтар адамың бар ма? десе. Мен ойланбастан -ол менің алтын Әжем дер ем!

Әжем жайында толық айтатын болсам, ол кісі өте қатал, бірақ біз оны қатты жақсы көреміз. Менің әжем барлық істі жылдам жасайды, жылдамдықты жақсы көреді. Әжем мені кішкентай кезімнен қолына алып өсірмесе де, мені суға шомылдырып, бесікке алғаш бөлеп, бесік жырын айтқан екен. Осы орайда, батыр бабамыз Бауыржан Момышұлының мына бір сөздері еске түседі:

«Біріншіден, бесік жырын айтатын келіндердің азайып бара жатқанынан қорқамын, екіншіден, немерелеріне ертегі айтып бере алмайтын әжелердің көбейіп бара жатқанынан қорқамын, үшіншіден, дәстүрді сыйламайтын балалардың өсіп келе жатқанынан қорқамын. Өйткені бесік жырын естіп, ертегі тындап, дәстүрді бойына сіңіріп өспеген баланың көкірек көзі көр бола ма деп қорқамын...». Ал менің әжем олардың қатарынан емес. Мен өзім ата-анаммен тұрсам да әжеме күнде барып отыратынмын, әжеме барған сайын, маған өзінің тәтті, ыстық бауырсақтарын пісіріп беретін, әжемнің үйінде жылулықты сезінетінмін, кешке қарай ертегілер айтатын, әжемнің қасында үйге қайтпай ұйықтап қалатынмын.

Жалпы балаларын атасы мен әжесінің тәрбиесіне беріп, атасы мен әжесінің баласы есептеп, солардың бауырына басатын ұлт- Қазақ қана. Сонымен қатар атасы мен әжесі тәрбиелеп жатқан баланы ата-анасы менің балам деп айтпағаны, себебі бұл әке мен баланың, ене мен келіннің сыйластықтарының белгісі болып саналған. Мен әжемді өз анамнан да артық көремін және де кішкентай кезімнен әжемді мама деп атап кеткем.

Қазіргі кезде көп ата-ана өз балаларын ата-әжелерінің қолына бере бермейді және де жас отбасылар да ата-енелерімен тұрмағандықтан балалары бұрынғы заманның салт дәстүрлерін білмей өсіп жатады. Әже тәрбиесі ол біздің өмірімізде ерекше орын алу керек. Әжелеріміз берген тәрбиені ешкім бере алмайды. Біздің әжелеріміз ұрпақ тәрбиесіне ерекше көңіл бөлген. Адамның барлық адами асыл қасиеттері отбасында қалыптасады. Осы сана сезім, үлгі өнеге, тәлім тәрбие арқылы ғана еліне, жеріне, Отанға деген сүйіспеншілігі оянады. Отбасындағы басты құндылық – ол тәрбие болып есептеледі. Сол ұлттық тәрбиенің дәнін себуші ол біздің ардақты әжелеріміз.

Мен өзім кішкентай кезде әжемнің қасында тұрғым келетін, бірақ ата-анам маған ұрықсат бермеді, сол себепті мен ата анамның қолында өстім. Бірақ уақыт өте келе, мен әжемнің үйіне көштім. Әжемнің қолына он үш жасымнан бастап тұра бастадым, тәрбие алдым. Мен әжемнің қолына үлкен қыз болып барғанымнан ба білмеймін, әйтеуір әжем мені бұрынғыдай қатты еркелетпейтін болды. Әжем маған уақыт өткен сайын қаталдау бола бастады. Оның мәнін қазір түсіне бастағандаймын. Әжем үнемі: «Сен

үлкен қыз болдың, көп күлме, өзінді ұстай біл, сен қыз баласың, болашақ жар, анасын, сенің қолыңнан бәрі келу керек» деген сияқты адамгершілікке баулитын сөздерді қайталаудан жалықпайды. Осылайша ұзақ әңгімелесіп отыратынбыз, әжем маған көп ақыл-кеңес айтатын.

Бір ғана мысал айтайын, әжем ылғи «қыз баланың қолынан бәрі келу керек» дейтін. Мен әжеме қарап үлгі аламын және болашақта әжем сияқты өз балаларыма да осындай тәрбие беремін. Әжем мені өз қыздарына айтып ылғи мақтан тұтатын. Менің анам: «әжесіне тартқан» деп отыратын. Әжем бос уақытында оюлап көрпелер тігетін, мені де соған үйретті. Әжемнің қолынан келмейтін ісі жоқ, оюдың бір шеті жаман шығып қалса да, оны әдемілеп тігіп қоятын. Мен барлық істі тек әжемнің арқасында үйрендім. Әжем сондай қатты тазалықты жақсы көреді, маған күнде үйдің шандарын сүрткізіп, едендерді жуғызатын. Мен әжемнің қабағына қарап та тәрбие алдым, әжемнің нені ұнатпай, нені жақтыртпай тұрғанын қабағына қарап білетінмін. Әжемнің арқасында тазалықты да ұстай білдім, әжем сияқты бір зат басқа жерде тұрса, оны өз орнында тұрғанын қадағалап жүретінмін. Бір сөзбен айтқанда, менің әжем үйіміздің бастығы десем де болады. Әжем кішкентай кезінен еңбекқор болған, бір орында бостан босқа жай отыру деген менің әжемде болмайды.

Әжем екеуіміз кешке қарай сүт қатқан қою шәй ішіп, әңгіме айтатынбыз. Мен тоғызыншы сыныпта оқып жүргенде сегізінші наурыз мерекесіне арнап мектепте ән арнап айттым, сол кезде әжем көзіне жас алғаны есімде. Мен үйде болған күндері менен ән айтқанымды сұрайтын, маған «өз әкеңнен берілген өнер ғой» деп есіме салатын. Әжем солай айтқаннан кейін менде арман пайда болды, болашақта әнші болсам деген. Әжем екеуіміз тамақ әзірлегенде, қосылып ән шырқайтынбыз. Әжем маған айтқан әндерінің мағынасын түсініп, жүрегімнен айт дейтін. Сол кездерденмен ән шырқай бастадым. Әжем менің анама қызың болашақ жұлдыз деп айтатын.

Мен әжемнің күнде күлімсіреп жүргенін қалаймын, әжем кей кездері сырқаттанып қалғанда мені қасына шақырып, менің қолымнан қысып алатын, сол кездерде мен көзіме жас алып, әжем емес мен сырқаттансам ғой деп тілейтінмін.

Басы.
Жалғасы 10-бетте.

Студенттердің шығармашылығы

ӘЖЕ – ОТБАСЫНЫҢ АЛТЫН ҚАЗЫҒЫ

Жалғасы. Басы 9-бетте

Мен әжемді құшақтаған сайын көңілім босап кететін, себебі мен қатты қорқатынмын әжемді жоғалтып аламын деп. Жылдар өтеді, біз ер жетеміз, әжелеріміз қартайды. Әрдайым біздің қасымызда болғанын қалаймын, мен тіпті әжемсіз күнімді елестете алмаймын.

Тағы бір оқиға есіме түсіп тұр. Мен ауылда әжеммен тұрған кездері әжем демалыс уақытында өз балаларын ауылға шақыратын, әжемнің жеті баласы бар. Әрбірін уайымдап жүретін, әжем олардың бастарын жиі қосқысы келетін, бірақ кей балалары уақытымыз жоқ деп келмейтін. Әжем сол кездерде қатты жабырқайтын. Әжемнің жабырқау түрін көргім келмейтін. Қазіргі уақытта менде оқуымды бітірдім, қалада болсам да, әжеме күнде хабарласып, қал жағдайын біліп отырамын. Әжем менің ауам сияқты, дауысын естімесем уайымдап жүремін. Әжемді қалаға қасыма алғым келеді, бірақ ата мен әжем ауылда тұрып үйрендік, осы ауылдан ешқайда кетпейміз дейді. Бірақ бір жағынан дұрыс деп ойлаймын, себебі мен ауылымды сағынамын, ауылға барып әжемді қуантқанға не жетсін шіркін! Мен ауылға барған сайын әжеме сыйлықтар апарып оны қуанытып отырамын. Мен әжеме не сыйлап жатсам да, әжемнің берген тәрбиесіне аздық етеді. Әжемді

бақытты қылуға болашақтада тырысам және де тырысып келемін. Әжемді болашақта Меккеге апарамын деп алдыма мақсат қойдым. Мен өз әжемнің арқасында жақсы тәрбие алдым, көп нәрселерді үйрендім, қазірде үйреніп келемін. Әжемді қатты жақсы көремін, тіпті жазып жеткізе алмаймын! Әжемнің маған берген тәрбиесіне мың алғысымды айтамын. Кішкентай кезімде әжеме арнап кітап жазу арманыма болған, сол арманыма да қол жеткіземін, бар болғаны әжем аман болсын! Бұл мақала соның бастамасы деп білем.

Бірақ, қазір мұндай әжелер саусақпен санарлық. Өйткені бүгінгі ұрпақтың үлкендермен қарым-қатынаста өздерін ұстауы, жаман қылықтарға жақындығы әже тәрбиесінің жетіспей тұрғанының айқын дәлелі. Мен сөз соңында айтқым келетіні, әр ата-ана өздерінің балаларын ата-әжесінің тәрбиесіне берсе екен деп ойлаймын, тек сол кезде ғана баланың ақыл-ойы жақсы дамып, тек жақсылаққа апарар еді. Мен өзім әжемнің қолында тәрбие алғанымға қатты қуанамын!

**«Химия» мамандығының
студенті Гауһар СЕРІК,
«Практикалық қазақ тілі»
кафедрасының доценті
Ж.Т. ҚОШАНОВАНЫҢ
жетекшілігімен**

Молодежь - энергия будущего!

Казахстанцы – динамичная и молодая нация. Сегодня каждый второй житель нашей республики моложе 30 лет. Молодежь – основа будущих побед страны. Она меняет мир, делает жизнь лучше, строит новое государство.

Наш вуз объединил более 7000 представителей подрастающего поколения. В университете проводятся сотни мероприятий, реализуются уникальные научные проекты, развиваются творческое и спортивное направление.

В СКГУ динамично работают общественные организации: студреktorат, Комитет по делам молодежи и профсоюз обучающихся. На данный момент в их составе - более 100 креативных, позитивных и амбициозных молодых людей.

Студенты прокачивают свои знания на тренингах, устраивают конкурсы красоты, приглашают на встречи успешных людей. Они не стоят на месте: ищут, растут и развиваются.

Также волонтеры вуза постоянно посещают ветеранов педагогического труда, и помогают им в домашних делах.

Наши ребята креативят и развивают свой творческий потенциал.

Спортсмены вуза не раз поднимали флаг Казахстана на соревнованиях различного уровня. Они нацелены только на победу, и каждый раз, завоевывая новую вершину, становятся поводом для гордости всего университета.

Молодые ученые – интеллектуальная элита государства.

Десятки разработок и сотни научных статей студентов вуза – то, чем мы можем гордиться уже сегодня. Они, юные исследователи, вносят свой вклад в развитие университета и страны в целом.

Молодежь – это вечный двигатель будущего. С ее развитием связаны самые большие надежды. Все 80 лет своего существования СКГУ им. М. Козыбаева был и остается центром притяжения представителей подрастающего поколения. Теплая дружеская атмосфера, участие в мероприятиях широкого масштаба, личностный рост, разные виды поощрений – все это делает студентов не только специалистами в своей профессии, но и развивает качества настоящих лидеров.

Многотиражная
газета «ПАРАСАТ»

Собственник
Северо-Казахстанский
государственный
университет
имени М. Козыбаева

Выходит 1 раз в 2 месяца

**Руководитель
медиацентра**
Диана Халимова
Редактор
Богдан Петров
Фотокорреспондент
Ринат Шамшутдинов
Компьютерная верстка
Рустам Ибраев

Свидетельство
о постановке
на учет

№13400-Г выдано
Министерством культуры
и информации РК
от 25 февраля 2013 года

Адрес редакции

г. Петропавловск,
ул. Пушкина, 81,
корпус № 4 СКГУ
ауд. 307,
Тел 49-33-43/11-53/

Номер набран
и сверстан в редакции
газеты «Парасат»,
отпечатан в ИПО СКГУ
по адресу:

г. Петропавловск,
ул. Пушкина, 81,
корпус № 4 СКГУ
ауд. 113

Заказ №95
Тираж 100 экз.